

Poľscy husyci pod Grotnikami

12 października 2014

6 maja 1439 r. wojska królewskie pokonały oddziały konfederacji Spytka z Melsztyna. Porażka ta poważnie osłabiła ruch husycki w Polsce, ale przede wszystkim oznaczała... koniec opozycji oligarchii małopolskiej przeciw rządowi biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego.

JAN HUS

Nowy ruch religijny w Czechach zapoczątkował Jan Hus – kaznodzieja i teolog, związany z Uniwersytetem Praskim. Uważał on, że Kościół wymaga reformy i oczyszczenia. Sprzeciwiał się bogatemu klerowi i sądził, że głosiciele Słowa Bożego powinni żyć w pokorze i ubóstwie. Chciał udostępnić tekst Pisma Świętego wszystkim wiernym, aby każdy mógł indywidualnie rozważać jego tajemnice. Przetłumaczył osobiście Biblię na język czeski. Hus opowiadał się przeciw sprzedaży odpustów i żądał, aby świeccy mogli przyjmować Komunię pod dwiema postaciami (łac. sub utraque speciae, stąd nazwa jednego z odłamów ruchu: utrakwiści). Poglądy Husa trafiły w Czechach na bardzo podatny grunt – walka o oczyszczenie Kościoła spłotła się z dążeniem do wyparcia z kraju niemieckich wpływów.

Jan Hus został ekskomunikowany w 1411 r. ale na żądanie Zygmunta Luksemburskiego zgodził się przybyć na sobór do Konstancji. Cesarz zaopatrzył go w swój list żelazny, gwarantując teologowi bezpieczeństwo. Mimo to Hus został w 1415 r. spalony na stosie. Śmierć reformatora nie położyła kresu rozwojowi herezji, a Czesi oburzeni zdradą Zygmunta stawili mu zbrojny opór, kiedy okazało się, że przypadnie mu czeski tron. Tak rozpoczęły się wojny husyckie.

WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO – NIEDOSZŁY KRÓL CZECH

Polska utrzymywała w tym czasie ożywione kontakty z Królestwem Czeskim. Władysław Jagiełło wykorzystywał trudną sytuację

Zygmunta Luksemburskiego, aby uzyskać pomyślne zakończenie toczącego się wciąż sporu z Zakonem Krzyżackim. Czesi zaproponowali nawet polskiemu królowi koronę, a kiedy ten odmówił jej przyjęcia ofiarowali ją... księciu Witoldowi. W jego imieniu do Czech udał się Zygmunt Korybutowicz, bratanek króla Władysława, nie odniósł jednak sukcesów, a w 1436 r. doszło do porozumienia Zygmunta Luksemburskiego z Czechami.

Na terenie Królestwa Polskiego wpływy husytyzmu nie były zbyt silne, chociaż w latach dwudziestych XV w. zarówno król jak i polskie duchowieństwo pod przewodnictwem Mikołaja Trąby wydało statuty mające położyć tamę wpływom herezji. Nakazano m.in. powrót wszystkich poddanych z Czech przed upływem naznaczonego terminu pod karą konfiskaty majątku oraz wyznaczono specjalne komisje, które miały zająć się badaniem prawowierności Polaków wracających do kraju. Mimo to hasła husyckie gdzieś tam spotykały się z przychylnym przyjęciem – głównym ośrodkiem tej herezji w Polsce był Zbąszyń, gdzie pod skrzydłami Abrahama Zbąskiego księcia husycy mogli nauczać wiernych. Szlachta interesowała się nowym ruchem religijnym, ale wykorzystywała go głównie... w rozgrywkach politycznych. Tak właśnie stało się w 1439 r.

ZBIGNIEW OLEŚNICKI I „HUSYCI”

W 1434 r. zmarł Władysław Jagiełło pozostawiając za ledwie dziesięcioletniego syna, nazwanego po ojcu Władysławem. Dzięki zabiegom biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego małoletni królewicz został koronowany, ale nie mógł samodzielnie sprawować władzy. Zarząd królestwa przejęła cała rada koronna, ale faktycznym władcą stał się Oleśnicki. Był on zdecydowanym przeciwnikiem husytów i uważał, że polityka zagraniczna Królestwa powinna opierać się na sojuszu z Zygmuntem Luksemburskim. Nie wszyscy jednak podzielali jego poglądy i nie wszystkim podobało się to, że praktycznie cała władza spoczywała w rękach wszechwładnego biskupa i jego stronników. Część możnowładców małopolskich opowiadała się za kontynuowaniem tradycji politycznych z czasów Jagiełły i

sojuszem z Czechami, skierowanym przeciwko cesarzowi. Hasła głoszone przez husytów, którzy domagali się ograniczenia roli i bogactwa kleru, znakomicie pasowały do walki z Oleśnickim, dawały również nadzieję pozyskania antyklerykalnie nastawionej szlachty. Opozycjoniści manifestowali swoje przywiązanie do husytyzmu na złość potężnemu biskupowi.

Już w 1434 r. szlachta zgromadzona na zjeździe w Opatowcu sprzeciwiła się koronacji Władysława forsowanej przez Oleśnickiego. Równocześnie zaczęto domagać się ujednolicenia zasad pobierania dziesięciny i sprzeciwiać się wyrokom sądów kościelnych. Na przywódcę opozycji wyrósł Spytko z Melsztyna. Był on synem i imiennikiem potężnego wojewody krakowskiego, który poległ w 1399 r. w bitwie nad Worską. Od tamtej pory sława rodu nieco przygasła, a dziedzic wielkiej fortuny był konsekwentnie odsuwany od władzy. Czuł się również osobiście urażony, ponieważ stronnicy biskupa krakowskiego, Odrowąża, zagarnęli część jego ojcowizny. Spytek zetknął się już wcześniej z husytyzmem, w 1424 r. zaciągnął się bowiem do oddziałów Zygmunta Luksemburskiego walczących z Czechami, ale wkrótce przeszedł do ich obozu. Biskup krakowski poirytowany działaniami szlachcica wezwał go w 1438 r. do porzucenia husytyzmu, jednak Spytek odmówił. Oleśnicki obłożył go ekskomuniką, co spowodowało najazd urażonego opozycjonisty na dobra biskupa.

W 1439 r. na zjeździe w Nowym Mieście Korczynie 168 osób podpisało akt konfederacji wymierzonej w rządy Oleśnickiego, jej celem była również reforma wymiaru sprawiedliwości. Biskup krakowski zdecydował się na zbrojną rozprawę z opozycją. 6 maja 1439 r. wojska królewskie pokonały konfederatów, którzy okopali się pod Grotnikami. Spytko z Melsztyna poległ i był to koniec opozycji możnowładców małopolskich.

Autor: Monika Juzepczuk

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. Bylina Stanisław, Hussitica, IH PAN, Warszawa 2007.
2. Kras Paweł, Husyci w piętnastowiecznej Polsce, TN KUL, Lublin 1998.
3. Michałowski Roman, Historia powszechna. Średniowiecze, PWN, Warszawa 2009.
4. Szczur Stanisław, Historia Polski. Średniowiecze, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002.